

**TA'LIM MUASSASALARIDA IJTIMOY -MA'NAVAIY MUHITNI ARQAROR
TA'MINLASHDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI, TALABA QIZLARNING KIYINISH
MADANIYATI**

Abduraxmanova Farida Yo'ldashevna

O'zbekiston Respublikasi Oila va xotin-qizlar qo'mitasi huzuridagi «Oila va gender» ilmiy-tadqiqot instituti bo'lim boshlig'i, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent.

Annotatsiya: Mamlakatimizda ayollarga bo'lgan munosabat, ajdodlarimizning ayollarni qadrlashga, ularga nisbatan hurmat va izzatda bo'lishga da'vat etivchi fikrlari, o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarimizni mahallabay, xonadonbay o'tkazishiga, uni sifati, ta'sirchanligi, samaradorligi alohida yoritilgan.

Kalit so'zlar: Ayol, bola, avlod, fuqaro tarbiyasi, gender tengligi, mehr, muruvvat, mehnatkashlik, islohotlar, diniy tarbiya, islom, Qur'on va hadislar.

Mamlakatimizda olib borilayotgan islohotlarga xotin-qizlarning daxldorlik munosabatida bo'lishiga erishish zamonamizning dolzarb masalasiga aylanib bormoqda. Chunki, ayol fuqarolik jamiyatining asosi bo'lgan fuqarolarni tarbiyalash, demokratik va tolerant tafakkur, taraqqiyot va rivojlanishga kamarbastalik kabi jamiyat uchun o'ta dolzarb va muhim masalalarni ijobiy hal etib bera olish qudratiga egadir. Zero, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Xalqaro xotin-qizlar bayramiga bag'ishlangan tantanasidagi nutqida: "oilada, mehnat jamoalarida, ta'limda umuman, jamiyatimizda eng katta boyligimiz bo'lgan tinchlik va barqarorlik, o'zaro hurmat, mehr-oqibat muhitini saqlash va mustahkamlashda yurtimiz xotin-qizlarining donoligi, sabr-qanoat va matonati, shukronalik, oilaga sadoqat kabi ibratli xususiyatlari hal qiluvchi ahamiyatga ega hisoblanadi" deb ta'kidlagan edilar.

Yuqoridagi mulohazalardan asosli ravishda quyidagi savollar kelib chiqadi: mamlakatimizda xotin-qizlar uchun barcha yo'nalishlarda keng qamrovli imkoniyatlar yaratilayotgan ekan, bu borada lozim darajada huquqiy baza ham mustahkamlanayotgan ekan xo'sh, ayollarimiz davrimiz va davlatimiz uchun qaysi vazifalarni bajarishi lozim, qanday yo'nalishlarda o'zlarining hayotiy tajribasi, aql idroki, ma'naviyati salohiyati va mehrini ayamasligi lozim. Xotin-qizlarimizdan davr nimalarni kutmoqda, davlatimiz ayollarimizdan qanday masalalarning yechimida umid qilmoqda? Albatta birinchi navbatda, AVLOD so'zini qat'iy va ishonch bilan ta'kidlagan bo'lar edik. Belgilangan vazifalarni uddalay oladigan avlodni yaratish, o'stirish, tarbiyalash bugungi ayollarning o'z zamonasi oldidagi mas'uliyatli va muqaddas vazifasidir. Chunki fuqarolik jamiyatining zaruriy xom-ashyosi-shu jamiyatda yashashga tayyor bo'lgan fuqarodir. Ayollarimizga qarata "Bola o'stirmang, fuqaro tarbiyalang" degan shior bugungi kun talabidir. Zero, Davlat rahbari o'rinli ta'kidlaganidek, bugun "...oilalarimiz, mahallalarimizda, butun jamiyatimizda sog'lom muhitni mustahkamlash, yoshlar tarbiyasi, tinch-osuda hayotimizni, muqaddas dinimiz pokligini asrash vazifasi bugungi kunda ulkan ahamiyat kasb etmoqda".

Ayolning zamona oldidagi xizmatlari doirasidagi ikkinchi muhim ijtimoiy vazifa, farzandlarni turli mafkuraviy kasalliklar, turli yot g'oyalar, avvalo ekstremizmdan saqlash, xalos etish masalasidir. Yurtimiz ayollari bu masalada birlashib, o'z qat'iy hohish-irodalarini namoyon

eta olsalar nafaqat bir avlodni, balki butun bir millatni, davlatni mafkuraviy parokandaliklardan himoya etgan bo'lamiz.

Ma'lumki, barcha sa'y-harakatlarimiz samarasi sifatida bugun yuzaga chiqadigan ma'naviy-ma'rifiy Uyg'onish biz bunyod etishga kirishgan Uchinchi Renessans uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qiladi. Yanada aniq qilib aytadigan bo'lsak, har qanday Renessansning muhim asosini ma'naviy-ma'rifiy uyg'onish tashkil etadi.

Ta'kidlash kerakki, davlatimiz rahbari Oliy Majlisga Murojaatnomasida, O'zbekiston o'qituvchi va murrabiylarga bayram tabrigida, shuningdek, O'zbekiston yoshlarining birinchi forumida, Xavfsizlik kengashining kengaytirilgan yig'ilishlarida ma'naviy-ma'rifiy dolzarb vazifalarni, ma'naviy ma'rifiy yangi Uyg'onishning ilmiy-nazariy va metodologik asosini yaratib berdi.

Bugungi kunda dunyoda keskin kurash va raqobat hukm surayotgani, manfaatlar to'qnashuvi kundan-kunga kuchayotgani hammamizga ayon. Ayniqsa, globallashuv jarayonlari insoniyat uchun beqiyos yangi imkoniyatlar bilan birga kutilmagan muammolarni ham keltirib chiqarayotganiga aslo befarq qarab bo'lmaydi.

Chunki, ayni shu global miqyosli jarayonlarda milliy o'zlik va ma'naviy qadriyatlarga qarshi tahdid va xatarlar tobora kuchayib bormoqda. Ayni chog'da, faqat o'zini o'ylash, mehnatga, ta'linga, oilaga yengil-yelpi qarash, iste'molchi kayfiyatini turli yo'llar bilan ayniqsa, ayollar va yoshlar ongiga ustamonlik bilan singdirilayotgani ham sir emas.

Afsuski, bugungi bolalarimizni jumladan, qizlarimizni ota-ona, bog'cha, maktab yoki institut emas, aksariyat hollarda qo'lidagi telefon "tarbiyalamoqda". Prezidentimiz kuyunib qayd etgandek, "Milliy ma'naviyatimizga mutlaqo begona bo'lgan zararli g'oyalar, tushuncha va qarashlar chegarani buzmasdan, bildirmasdan, ta'bir joiz bo'lsa, "chaqirilmagan mehmon" bo'lib xonadonimizga, jamiyatimizga, eng yomoni, murg'ak bolalarimizning jumladan, qizlarimizning pokiza qalbi va yuragiga kirib kelmoqda".

Prezidentimiz bunday tahlikalik vaziyatda loqaydlik va beparvolik eng katta xavf ekanini alohida uqtirib o'tdi.

Avvalambor, bugun uchrayotgan ijtimoiy muammolarni oldini olishda oliy ta'lim muassasalarining xotin-qizlar masalalari bo'yicha maslahat kengashlari raislarining o'rni ham nihoyatda muhimdir. Shuningdek, nuroniylar tarbiyasi, jamoatchilik nazorati, jumladan, "bir ziyoli-mahallaning ma'naviy homiysidir" degan g'oyani amalga oshirish ham katta ahamiyat kasb etadi va o'zining ijobiy natijasini beradi, albatta.

Savol tug'iladi: mana, iqtisodiy kambag'allikni qisqartirish bo'yicha katta ishlar boshlandi. Qiyinchilik bilan bo'lsa ham mablag', investisiya topilyapti. Ammo ma'naviy immunitetni mustahkamlash uchun ruhiy resursni qayerdan topamiz.

Davlat rahbari qayd etgandek, "Jaholatga qarshi-ma'rifat" bilan kurashish kerak.

Ma'naviyat targ'ibotchilarini tarbiyalash, ma'naviyat tizimini shakllantirishning muhim mezoni ekanligiga urg'u berdilar.

Globalashib borayotgan bugungi dunyoda terrorizm, ekstremizm, transmilliy va kiberjinoyatchilik, odam savdosi, narkotrafik kabi tahdidlar xavfi ortib, xatto ba'zi hududlarda atayin beqarorlik va norozilik kayfiyati tobora avj olmoqda. Shunday qaltisli hamda murakkab

sharoitda har birimiz hushyor va ogoh bo'lib, halqimizni tinchligini, mamlakatimiz, oilalarimiz mustahkamligini xotin-qizlarimiz manfaatlarini o'ylab yashash har birimizga farz va qarzdir.

Bugungi yig'ilishimizdan ham asosiy maqsad ta'lim jumladan, oliy ta'lim muassasalarida jamiyatimizdagi 17 millionlik xotin-qizlar armiyasiga ma'naviyat vaksinasini chin yurakdan singdirish, ularni ongu-shuuriga yetkazishdan iborat.

Bugungi kunda Respublika bo'yicha xotin-qizlar o'rtasida ularning bilimini, malakasini oshirishda yangicha yondashuv joriy etildi. Respublikaning 14 ta hududlarining har birida nafargacha, viloyatlar, shaharlarda, tumanlarda 30 nafargacha, 10 mingga yaqin MFY larda 15 tagacha faol ayollardan iborat Targ'ibot guruhlari tashkil etildi.

Otinoyilarga ham malaka oshirish, sertifikat berish, attestatsiya suhbatlari va nihoyat birinchi marta Guvohnoma joriy etildi.(4164 nafar).

Bugun xotin-qizlarimizga: Marhamat hohlasang ishla. Hohlasang o'qi! Uy-joy, mablag'lar, imtiyozli kreditlar, subsidiyalar ajratilyapti. Hohlasang tadbirkor bo'l, deyilyapti. Lekin savol tug'iladi: Nima sababdan ayrim xotin-qizlar o'rtasida muqaddas islom dinini noto'g'ri talqin qilish (bayramlarni, qo'shiqlarni, musiqani kufrga chiqarish), kiyinish borasida arabcha, misrcha, turkcha yoki yevropacha kiyinish, (Kiyinish O'MI fatvosi bo'yicha) jihod, hijrat deb, horijiy davlatlarga, Suriyaga, Misrga oilasini, voyaga yetmagan bolalarini tashlab ketish, turli jinoyatlar sodir etish, foxishalik bilan shug'ullanish, hujra ochib, noqonuniy diniy ta'lim berish kabi holatlar bugun hammamizdan ogoh bo'lishni, shu illatlarni oldini olish uchun men jamoatchi, olima sifatida, xotin-qizlar bo'yicha mas'ul sifatida nima qilishim kerak, degan savolni har birimiz, har kuni o'zimizga berishimiz ham qarz, ham farzdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti raisligida "Xotin-qizlarni har taraflama qo'llab-quvvatlash, ularning jamiyatdagi mavqeyini yanada mutahkamlash borasidagi dolzarb vazifalari to'g'risida" 2022 yil 1 mart kuni kengaytirilgan tarzda o'tkazilgan videoselektor yig'ilishi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oila va xotin-qizlar bilan ishlash, mahalla va nuroniylarni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2022 yil 1 martdagi PF-81-sonli, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oila va xotin-qizlarni tizimli qo'llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2022 yil 7 martdagi PF-87-sonli Farmonlari mazmun-mohiyatini tizimda faoliyat olib borayotgan xotin-qizlarga yetkazish eng dolzarb vazifadir.

Xo'sh Islomda, Qur'onda, Hadislarda ayollar haqida nimalar deyilgan? Islomdan avvalgi johiliyat davrida arablarning ko'plab noinsoniy, vahshiy urf-odatlar bor edi, ularda ayol-qizlarni tahqirlash haddan ziyod edi. Hattoki, "katta bo'lsa urushlarda qatnasha olmaydi, asirga tushib bizni sharmanda qiladi", deya tiriklay ko'mib yuborilar edi.

Alloh taolo yer yuziga Islom nurini yubora boshlagan vaqtda butun dunyo johiliyat botqog'iga botgan, chor atrofda johillik, adolatsizlik, zulm va jabr-sitam hukm surar edi. Ayollarga tegishli masalalarda bu salbiy ishlar avj olib, eng cho'qqiga chiqqan edi, Ayol kishi barcha insoniy huquqlardan mahrum qilingan, hatto ayolni odam o'rnida ko'rmaydigan toifalar bor edi.

Arabistonda ayolga dunyoning matohi sifatida qaralardi, u erkak kishiga matoh edi, go'yo. Ayol kishini mol-mulkga qo'shib, meros qilib olish oddiy hol edi.

Islom dini mukammal ilohiy tuzum o'laroq, dunyodagi nuqsonlarni, jumladan, insoniyatning nafis qismi sanalmish ayollarga bo'lgan munosabatdagi mavjud nuqsonlarni tuzatishga kirishdi.

Islom dini birinchi bo'lib, ayol kishi ham xuddi erkak kishidek, to'laqonli inson ekanini e'lon qildi.

“Niso” surasida shunday deyiladi: “Ey odamlar! Sizlarni bir jondan yaratgan va undan uning juftini yaratib, ikkisidan ko'plab erkagu - ayollar yaratgan Robbingizdan qo'rqinglar”. Demak, insoniylik va qonun nuqtai nazaridan erkagu ayollar teng huquqlidir.

“Niso” surasining 7-oyatida shunday deyiladi: “Erkaklar uchun ota-ona va qarindoshlar qoldirgan narsadan nasiba bordir. Ayollar uchun ham ota-ona va qarindoshlar qoldirgan narsadan nasiba bor. Ozidan ham, ko'pidan ham. Farz qilingan narsa o'laroq”.

Bundan tashqari islom dini ayollarga turmushga chiqishga rozilik berish, mahr olish, ilm berish, mehnat qilish, “rizo”, ya'ni, bolani sut bilan ta'minlash, xidona-farzandini tarbiyalash kabi huquqlar berdi.

1. Islom erkaklarga o'z ayollari bilan go'zal muomalada bo'lishni va bunda ular uchun yaxshilik borligini bayon qiladi: “Ular bilan totuv turmush kechiringiz. Agar ularni yomon ko'rsalaringiz, (bilib qo'yingki,) balkim sizlar yomon ko'rgan narsada Alloh (sizlar uchun) ko'pgina yaxshilik paydo qilishi mumkin” (“Niso” surasi 19 oyat).

Shuningdek, dinimizda ayollar ona sifatida ulug'lanadi.

2. Islomda ayollar rafiqa sifatida ulug'lanadi.

3. Islomda ayollar qiz sifatida ulug'lanadi.

Nabiy alayhissalom Islomning mohiyatini bayon etib, qizlarning ulug' maqom sohibalari ekanini ta'kidlaganlar. Ularning huquqlarini bayon qilib, zimmalaridagi vojiblarni ko'rsatib berish ila johiliyat davrida urfga aylanib, tarqalib ketgan qabihlik-qizlarni tiriklayin ko'mish muammosini bartaraf qildilar.

Bugun zamon oldimizga qo'yayotgan muammolarni bartaraf etish bo'yicha ayrim takliflarni bildirmoqchi edim:

1. Bugun barchamiz asosiy faoliyatimizni muhtaram yurtboshimizning Parlamentga, O'zbekiston xalqiga qilgan murojatonmalarining 2022 yil 7 martdagi PF-87-sonli “Oila va xotin-qizlarning tizimli qo'llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallpshtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmonlarini mazmun mohiyatini ayollar, ayniqsa yosh qizlar o'rtasida keng targ'ib etishimiz maqsadga muvofiqdir.

2. Xotin-qizlarimizga O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini, Qonunlar, qarorlarni jumladan, gender tengligi va xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlikni oldini olishni keng targ'ibot etish, O'zbekiston huquqiy-demokratik davlat ekanligini ayollarga, yoshlarimiz ongu-shuuriga yetkazish kerak.

3. O'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlarimizni mahallabay, xonadonbay o'tkazishimizga, uni sifatiga, ta'sirchanligiga, samaradorligiga alohida e'tibor qaratishimiz shart.

4. Ertangi kunimiz egalari bo'lgan yoshlarimizning ta'lim-tarbiyasiga, ularni yot g'oyalar ta'siridan asrashga nihoyatda jiddiy e'tibor berishimiz zarur.

5. Diniy vaziyatni noto'g'ri talqiniga o'z vaqtida raddiyalar berish muqaddas dinimizning sofligini asrashga xizmat qilishini unutmasligimiz lozim.

6. Xotin-qizlarimiz o'rtasida milliy kiyinish madaniyatini takomillashtirishga qaratilgan targ'ibot ishlarini muntazam olib borishimiz bugungi kunning dolzarb talabi bo'lmoqda.

Xulosa qilib aytganda, Prezidentimiz ta'kidlaganidek, "Agar kimdir, ma'naviyat masalasi-bu faqat ma'naviyat markazi yoki tegishli vazirlik yoki idoraning ishi deb o'ylasa hato qiladi, bularning barchasi har birimizning oldimizda turgan eng asosiy, eng muhim vazifalaridan biridir".